

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa,

Adam Bodnar

XI.022.1.2019.KK

Pan
Tomasz Grodzki
Marszałek Senatu
ul. Wiejska 6
00-902 WARSZAWA

W związku z rozpatrywaniem przez Wysoką Izbę **ustawy o zmianie ustawy o Solidarnościowym Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych oraz niektórych innych ustaw** (druki sejmowe nr 13, do druku nr 13, 13-A, do druku 13-A, 25, 25-A, druk senacki nr 13), jako Rzecznik Praw Obywatelskich pełniący także funkcję niezależnego organu monitorującego wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych¹, o którym mowa w art. 33 ust. 2 tego aktu, chciałbym przedstawić swoje uwagi do wskazanej wyżej ustawy.

Ustawa o Solidarnościowym Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych² została uchwalona w związku z protestem osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin, który odbywał się w Sejmie RP w kwietniu i maju 2018 r. Prezes Rady Ministrów, Pan Mateusz Morawiecki, zaproponował wówczas **powołanie Funduszu zapewniającego odpowiednie finansowanie usług wspierających osoby z niepełnosprawnościami**. Dawało to nadzieję na stworzenie systemowych rozwiązań wdrażających postanowienia Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych.

W roku 2019 przychody Funduszu stanowiła jedynie część składki na Fundusz Pracy w wysokości 0,15% składki, w związku z tym zgodnie z zapowiedziami Rady Ministrów programy uruchomione w 2019 r. ze środków Funduszu miały mieć charakter pilotażowy.

¹ Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169), dalej Konwencja lub KPON.

² Ustawa z dnia 23 października 2018 r., Dz.U. poz. 2192, z późn. zm.

Realizowane były w nich zarówno usługi wskazane Konwencji³ oraz Komentarzu Generalnym do jej art. 19⁴, jako podstawa systemu wsparcia niezależnego życia osób z niepełnosprawnościami (asystencja osobista oraz opieka wytchnieniowa), a także inne formy wsparcia (np. centra opiekuńczo-mieszkalniowe).

W 2020 r. Fundusz zasilić ma drugi z zawartych w pierwotnym brzmieniu ustawy składnik przychodów w postaci daniny solidarnościowej. W środowisku osób z niepełnosprawnościami powstało zatem uzasadnione oczekiwanie przejścia z rozwiązań projektowych na stworzenie systemu gwarantowanych usług społecznych, co stanowiłoby jednocześnie realizację celów Funduszu.

Zakres zadań Funduszu został rozszerzony przez ustawę z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. poz. 1696) oraz ustawę z dnia 31 lipca 2019 r. o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji (Dz. U. 1622). Na ich podstawie środki z Funduszu są przeznaczone na wsparcie udzielane w ramach Funduszu Dostępności oraz na wypłaty świadczenia uzupełniającego dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji. Wprowadzono też nowe przychody Funduszu w postaci nieoprocentowanych pożyczek z Funduszu Pracy oraz dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie wypłaty świadczenia uzupełniającego dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji.

Obecnie procedowana przez Senat ustawa przewiduje dodanie kolejnych zadań Funduszu w postaci finansowania tzw. trzynastych emerytur, rent socjalnych oraz zasiłków pogrzebowych. Wskazano w niej także nowe przychody Funduszu, którymi miałyby być pożyczka z Funduszu Rezerwy Demograficznej oraz następna dotacja celowa z budżetu państwa.

Wobec powyższego **zwracam uwagę na potrzebę przyjęcia rozwiązań legislacyjnych gwarantujących odpowiedni poziom finansowania pierwotnych zadań Funduszu. Bez takich gwarancji znacznie utrudnione będzie budowanie systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami, w tym z uwzględnieniem innowacyjnych rozwiązań w tym zakresie, czemu miał służyć Fundusz.** Szczególnie zasadnym wydaje się także wprowadzenie przepisów, które zapewnią realizację usług wymienionych w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych oraz wskazanych przez Komitet Praw Osób z Niepełnosprawnościami jako podstawowych usług wspierających niezależne życie osób z niepełnosprawnościami: **asystencji osobistej i opieki wytchnieniowej.**

³ Art. 19 lit. b oraz art. 28 ust. 2 lit. c.

⁴ Komentarz generalny Komitetu Praw Osób Niepełnosprawnych do art. 19 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych z 27 września 2017 r. - *General comment on article 19: Living independently and being included in the community*, CRPD/C/GC/5.

Zgodnie z Komentarzem generalnym do art. 19 Konwencji „finansowanie wsparcia asystencji osobistej musi być zapewniane w oparciu o spersonalizowane kryteria i musi brać pod uwagę standardy praw człowieka dla godnego zatrudnienia. Finansowanie powinno być kontrolowane przez osobę z niepełnosprawnością oraz jej przydzielane w celu opłacenia wszelkich wymaganych form wsparcia. Uzależnione powinno być od indywidualnej oceny potrzeb oraz indywidualnej sytuacji życiowej danej osoby. Zindywidualizowane usługi nie mogą prowadzić do ograniczenia budżetu i/lub wyższych kosztów osobistych”. Pragnę przy tym polecić uwadze Pana Marszałka raport Rzecznika Praw Obywatelskich pt. „**Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością – zapotrzebowanie na miarę Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami**”, w którym omówiony został aktualny stan wdrożenia tej formy wsparcia oraz sformułowane zostały rekomendacje⁵. Podobne rozwiązania należy też przyjąć w zakresie finansowania opieki wychowawczej.

Zdaję sobie sprawę, że w obecnie procedowanym projekcie nie jest możliwe systemowe uregulowanie tych usług. Jednak ważnym krokiem w tę stronę byłoby zabezpieczenie odpowiedniego ich finansowania, do czego zmiernają poprawki do uchwalonej przez Sejm 21 listopada 2019 r. ustawy o zmianie ustawy o Solidarnościowym Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych oraz niektórych innych ustaw przedstawione w Sprawozdaniu Komisji Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej Senatu RP (druk senacki nr 13A). Stanowiłoby to także realizację postulatów środowiska osób z niepełnosprawnościami wyrażanych w trakcie prac nad projektem.

Warto przy tym zauważyć, że w bieżącym roku na finansowanie asystentury osobistej przeznaczono z Funduszu 30 mln zł, w 2020 r. – według planu finansowego Funduszu – ma to być 80 mln zł. Taka kwota spowoduje, że usługa asystenta osobistego będzie nadal dostępna jedynie w wybranych gminach na zasadach projektowych. Wprowadzenie zaś dodatkowych celów, jakie miałyby być realizowane ze środków Funduszu, stanowi istotne zagrożenie dla jej wdrożenia nawet w takim ograniczonym wymiarze.

Zwracam również uwagę, że zgodnie z zapowiedziami Rady Ministrów z Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych miała być także finansowana **usługa zatrudnienia wspomaganego**. Do tej pory tak się nie stało. Kilukrotnie zapowiadano przyjęcie ustawy o zatrudnieniu wspomaganym, jednak jej projekt nie został dotychczas przedstawiony.

Informuję także Pana Marszałka, że na potrzebę przyjęcia ustawowych regulacji gwarantujących finansowanie wskazanych w niniejszym wystąpieniu usług zwróciłem też uwagę w wystąpieniu do Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, które

⁵ Raport RPO w serii Zasada Równego Traktowania. Prawo i praktyka, Warszawa 2017. Raport dostępny w wersji elektronicznej na stronie www.rpo.gov.pl.

wystosowałem z okazji Międzynarodowego Dnia Osób Niepełnosprawnych. Wystąpienie pozwalam sobie przesłać w załączeniu.

W związku z powyższym, działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2018 r. poz. 2159, z późn. zm.), zwracam się z uprzejmą prośbą o wzięcie powyższych kwestii pod uwagę w trwających pracach legislacyjnych.

Załączniki:

- wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich do Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 grudnia 2019 r. (XI.811.2.2018)
- raport Rzecznika Praw Obywatelskich pt. „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością – zapotrzebowanie na miarę Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami”, Warszawa 2017

Do wiadomości:

1) Pan senator Kazimierz Kleina

Przewodniczący Komisji Budżetu i Finansów Publicznych

2) Pan senator Jan Filip Libicki

Przewodniczący Komisji Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej